

ВІДДІЛЕННЯ РЕДАКЦІЇ

Збірника наукових праць «Гілея: науковий вісник»

ВІННИЦЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Інститут історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського, м. Вінниця)
керівник **Степанчук Ю. С.**,
кандидат історичних наук
E-mail: iiep@inbox.ru

ДОНЕЦЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Донецький національний університет, м. Донецьк)
керівник **Андрієнко О. В.**,
кандидат філософських наук, доцент
E-mail: elena_andrienko8@mail.ru

ЗАПОРІЗЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя)
керівник **Бондаренко О. В.**, доктор
філософських наук, доцент
E-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ)
керівник **Дичковська Г. О.**,
кандидат філософських наук, доцент
E-mail: go_osmomysl@ukr.net

ЛУГАНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Східноукраїнський національний університет імені В. Даля, м. Луганськ)
керівник **Михайлюк В. П.**,
доктор історичних наук, професор
E-mail: vital_mih@ukr.net

ЛЬВІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів)
керівник **Карівець І. В.**,
кандидат філософських наук, доцент
E-mail: sacre@ukr.net

МАРИУПОЛЬСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Маріупольський державний гуманітарний університет)
керівник **Дегтеренко А. М.**,
кандидат політичних наук, доцент
E-mail: degterenko777@ukr.net

МИКОЛАЇВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Південнослов'янський інститут Київського славістичного університету, м. Миколаїв)
керівник **Хімченко О. Г.**, кандидат
філософських наук, професор,
член-кореспондент УАН; координатор
Макарчук С. С., кандидат
історичних наук, доцент
E-mail: Alex_x_5@ukr.net або
rvgreabis@farlep.mk.ua

ОДЕСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Одеський національний університет імені І.І. Мечникова)
керівник **Барвінська П. І.**, кандидат історичних наук, доцент
E-mail: barwinskaja@ua.fm

ПОЛТАВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Полтавський факультет Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого)
керівник **Куцепал С. В.**,
доктор філософських наук, професор
E-mail: svkutsepal@rambler.ru

СЕВАСТОПОЛЬСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Севастопольський національний технічний університет, м. Севастополь)
керівник **Фіров П. Т.**, кандидат
історичних наук, доцент
Тел.: 8 068 925 74 57

СИМФЕРОПОЛЬСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Кримський економічний інститут Київського національного економічного університету імені В. Гетьмана)
керівник **Попов О. Д.**,
кандидат історичних наук, доцент
E-mail: popalex79@mail.ru

УМАНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань)
керівник **Кривошея І. І.**,
кандидат історичних наук, доцент
E-mail: kii1969@mail.ru

ХАРКІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків)
керівник **Владленова І. В.**, кандидат
філософських наук, доцент
E-mail: vladlenova@email.ua

ЧЕРНІГІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Чернігівський педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка)
керівник **Горобець С. М.**, викладач
E-mail: olen-g@yandex.ru

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

УДК 94 (477) 929

Кривошея В.В.

Козацька старшина Гетьманщини. Уманський полк

Висвітлюється стан дослідження персонального складу козацької старшини Гетьманщини на прикладі Уманського полку, охарактеризовані відомі полковники, полкові старшини і сотники.

Ключові слова: козацька старшина, Гетьманщина, Уманський полк.

З оприлюдненням Зборівського реєстру у 1875 р., який згадував полковника і 14 сотників Уманського полку[1], розпочався процес поглиблення вивчення персонального складу старшини. Одним із піонером дослідження козацької історії Уманщини і його старшини варто назвати М.Ткаченко[2].

Наступною віхою став реєстр полковників Ю.Гаєцького (13 повних і 4 наказних) [3,с.600 – 604]. «Під час гетьманування Дорошенка, уманський полковник Михайло Ханенко проголосив себе гетьманом (1669 – 1674). Це розкололо полк навпіл. Частиною, що була лояльна до Дорошенка, командував Григорій Білогруд та Іван Гродзенко. На чолі іншої частини полку, що підтримувала Ханенка, був поставлений останнім Степан Яворський», – стверджував Ю.Гаєцький[3,с.598].

Каталог полковників (1996) В.Сергійчука включав 4 повних і 5 наказних полковників уманських часів гетьманування Б.Хмельницького[4,с.94–95], через два роки з'явився реєстр В.Кривошеї (1998), який нараховував 15 повних і 6 наказних полковників. Крім того, вперше до реєстру була введена полкова старшина і сотники: 3 суддів, 2 осавули, 2 полкові старшини невідомих урядів, 2 городові отамани уманські, до 14 сотників реєстру 1649 р. були додані 8, крім того 6, локалізувати яких за сотнями не вдалося[5].

Запрошуємо Вас відвідати наш сайт: www.gileya.org.ua

Див. також: Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського:
www.nbuv.gov.ua/portal Розділ: *Наукова періодика України: журнали та збірники наукових праць*

В новітній історіографії під кутом елітології проблему розглядали В.Кривошея[6,с.48–62] і Т.Кузнець[7], варто зазначити, що уманські пасажи в хроніці Софоновича стали об'єктом уваги І.Кривошеї, Н.Подойнічної[8,с.187–190], Т.Кузнець[9].

Надалі дослідженням питань історії Уманського полку продовжив статтею і брошурою [10,с.154–160;11], захистом дисертації Ю.Бодрова[12], яка була видана окремою монографією[13]. Вершиною вивчення Уманщини козацької стала фундаментальна монографія Ю.Мицика[14].

У другому виданні реєстру урядників гетьманської адміністрації В.Кривошеї зафіксовано 17 повних і 6 наказних полковників, 4 судді, 1 писар, 4 осавули, 3 городові отамани уманські, 31 сотник, 3 старшини невідомих урядів і 6 сотників невідомих сотень[15,с.38–40]. В цьому виданні автор відмовився від помилкової точки зору попередників, яку поділяв, на полковництво Сербина, а також вважає полковництво Степана Байбузи наказним. Коментуючи реєстр, зроблено висновок: «17 полковників уманських походили з 16 родин (двох полковників дала родина Безпалих). Ханенко і Білогруд обиралися полковником по 8 разів. Відомі тако ж 6 наказних полкавників (Михайло Ханенко, Степан Байбуза, Самійло Іванович, Іван Гродзенко, Матвій Нечай, Семен Оргієнок)»[16,с.212].

Останнім часом з'явився реєстр уманської старшини В.Заруби [17,с.97]. В.Заруба навів реєстр 17 повних (включаючи В.Лукомського (1709) і Поповича (1712))[17, с.97] і 8 наказних полковників. Слідом за Ю.Гаєцьким[3,с.602] вважає уманським полковником Івана Юрійовича Сербина, але він був полковником брацлавським з місцезнаходженням в Умані.

Постать «уманського гетьмана» Михайла Ханенка вперше привернула увагу М.Петровського (1930[18]). В подальшому Я.Дзира (1991) [19,с.93–100], Т.Чухліб (1995, 2004)[20;21] намагалися подати свої варіанти його біографії, але нестача джерел дозволяла лише зреалізувати задум у вигляді статей. Все ж настав час висловити думку про те, що розробка історії Уманщини, Уманського полку дозволяють приступити до комплексного дослідження такої фігури української історії як Михайло Ханенко у вигляді монографії, тому в переліку його біографи поки що не буде. З біографій інших старшин полку є лише статті Ю.Мицика про полковників Й.Глуха [22] і П.Хмельницького-Яненка[23].

В пропонованій статті є 81 біограма козацьких старшин, які мали коріння в Уманському полку.

Байбуза Стефан – сотник, наказний полковник уманський (1648.07., 1649.02.).

Безпалий Іван Федорович[24,с.401] (? – 1619 – 1659 – ?) – вже в реєстрі 1649 р. стоїть в керівництві Уманського полку, а відповідно був козаком-січовиком, що підтверджується і подальшими його кроками. Йому було притаманне внутрішнє несприйняття польських порядків і ще на Січі відносився до антипольської партії. Полковник уманський (? – 1658.07.). За Виговського «тот де уманской полковникъ, от нево, писаря, отложась, ездил ко государю к Москве, и государь де с ним с Москвы послал на нево, писаря ратных людей, и тот де умонский полковникъ, приехал с Москвы, взял черкаских три города, которые отложились с ним, писарем от великого государя и многих де черкас в тьх городах порубил». Наказний гетьман над полками Івана Силки, Павла Апостола, Григорія Івановича, Михайла Козловського, Івана Гречаненка, Севастьяна Івановича,

Григорія Донця[25,с.533]. Документальна звітка про те, що Іван Безпалий був страчений в липні 1659 р. Виговським після Конотопської битви не відповідає дійсності тому що і в подальшому бачимо його серед активних політичних діячів. Генеральний суддя (1659.10. – 1660 – ?). Весною 1661 р. «в Умони полоняников государевых людей Иван Беспалой поит и кормит многих», тому Юрій Хмельницький «из Умани Беспалого взял в Чигирин, а из Чигирина хотел послать к великому государю». Полковник уманський (? – 1662.12.), Відомо, що він був одружений на вдові якогось Василя, мав пасинка Семена і сина Дем'яна. Мав родичів у Маньківській сотні Семена Беспалого (очевидно, пасинок), в Бабанській – Ілляша Безпаленко, в Бершадській – Кліма Беспалого. Його нащадки жили в Кролевіці: онук Прокіп Дем'янович, правнук Іван Прокопович (1717 – ?) був одружений з міщанкою Килиною і вони мали дітей Карпа (1752 – ?), Якова (1757 – ?), Миколу (1769 – ?), Захара (1775 – ?), доньок Ірину (1768 – ?), Марфу (1772 – ?).

Безпалий Петро Григорович – полковник уманський (? – 1672.01.с. [14,88] – ?) регіменту Ханенка. Обраний на чолі делегації посольства ради в Ладжині на сейм в Речі Посполитій[26,с.11].

Білогруд Григорій (? – 1629 – ран. 1686.27.04.) – шляхтич. Сотник Бабанської сотні Уманського полку (? – 1659.1.05. – 1660.10. [27,с.359] – ?), 2 травня 1659 р. присягав на вірність умовам Гадяцького договору 1658 р. у Варшаві, підписався під статтями Чуднівського договору 1660 р. Полковник уманський (1664.03.[28,с.170] – ?), (? – 1665.18.08. – 1667.03.[29,с.333] – ?), на козацькій раді 18 серпня 1665 р. підтримав гетьмана П. Дорошенка. Д.Дорошенко звернув, що він був уманським полковником на раді у Лисинці 20 лютого 1666 р. Відзначився у розгромі польського війська в Браїлівській битві. Улітку 1666 р. був у рейді до Галичини. В 1666 р. разом з полком знаходився при ханові, як керівник експедиційного козацького корпусу проти якоїсь «внутрішньої татарської колотнечі». В листі від 16 січня 1667 р. до архимандрита Печерського Гізеля писав, що виною тому, що багато християн попало в поганську неволю є поляки. Козаки примушені були злучитися з татарами, щоб доти опір Маховському. З наказу гетьмана Дорошенка Білогруд приклав усіх зусиль, щоб відшукати в татар монастирських підданих. З ним був печерський житель Іван Максимович, який витратив багато грошей султанським писарям і мурзам. Генеральний суддя (? – 1668.07. –?). Полковник уманський (? – 1668.08. – 1669), генеральний суддя (? – 1669.04. – ?). В серпні 1668 р. Дорошенко направив Білогруда разом із Л. Брускевичем послом до Стамбулу вести переговори про умови прийняття протекції Османської імперії[30,с.229]. Його як полковника уманського 4 березня 1671 р. згадав М.Возняк[31,с.41–43], Ю.Гаєцький [3,с.603] вважав полковником 1671 – 1672 рр., що каденцію підтримали В.Кривошея[5,с.128;15,с.38], В.Заруба[17,с.97]. Полковник уманський (1671 – 1672), (? – 1672.09.), (1673), (1674[32,с.410,421,453]). Генеральний осавул (1674). У 1670 р. направлений разом з Половцем на чолі делегації до Туреччини. У першій половині 1670 р. знову двічі відвідував Стамбул. Розчарувавшись у турецькій протекції, разом з іншими правобережними полковниками брав участь у середині березня 1674 р. в роботі Переяславської ради, яка обрала гетьманом І. Самойловича. Для обстоювання інтересів правобережного гетьманства у складі посольства виїздив до Москви. Після

переходу на Лівобережжя, отримав від Самойловича село Шабалинівку в Новомлинській сотні Ніжинського полку, де і помер.

Білогруд Федір Григорович – син полковника уманського, сотник маньківський Уманського полку. Перейшов на Лівобережжя в Роменську сотню Лубенського полку, де і проживали його нащадки.

Бовдир Гришай – сотник Маньківської сотні Уманського полку (? – 1649 – ?).

Богданович Самійло Іванович – брацлавських зем'ян Богдановичів. Потрапив в козацьке середовище перед Національно-визвольною війною і служив у Городинській сотні Корсунському полку. На Уманщині ж були їх родичі Василь та Стець Богдановичі – козаки Бузівської сотні Уманського полку (1649). полковник уманський (1651.07.[33,с.465], нак.), суддя полковий уманський (? – 1651.07. – ?). На чолі козацьких посольств до Польщі (1650), Москви (1652), Туреччини (1653). Генеральний суддя (? – 1652.11. – 1657.10. – ?), У 1654 р. разом із П. Тетерею їздив з посольством до Москви з приводу підписання військово-політичного союзу, отримав царську грамоту з підтвердженням на м. Старий Мліїв[32,с.765]. Один із ініціаторів Гадяцького договору. Згодом служив у гетьмана Ю. Хмельницького, виступаючи за союз із Туреччиною. Після укладання Чуднівського договору отримав підтвердження від польського короля містечко Мліїв. Нобілітований в 1659 р., генеральний суддя (? – 1659.06. – ?). Колишній генеральний суддя, посол на сейм з корсунської ради (травень 1661 р.[34,с.3]). У 1662 р. отримав Зарудницю і почав називатися Зарудним. Брав участь у війсьній кампанії 1664 р. на боці Яна II Казимира[35;36].

Бородатий Іван – сотник Буківської сотні Уманського полку (? – 1653 – ?).

Бублик Василь – сотник Івангородської сотні Уманського полку (? – 1649 – ?).

Булига Максиміліан (р. н. невід. – 1687) – шляхтич. Полковник уманський (? – 1659.11. – 1659.12.), сотник Бершадської сотні Уманського полку (1659 – 1661. 05.[37,с.1] – ?). Учасник делегації до царя в грудні 1659 – січні 1660 рр. Його особисто супроводжували 7 казаків[38,с.1]. У травні 1661 р. з корсунської ради були направлені два послы до короля сотник бершадський Максим Булига і сотник вербицький Павло Краснюк[37,с.1]. 18 (08) червня 1661 р. отримав королівські привілеї на м. Гайсин. Володів с. Бронки та частинами сіл Гаєвичі й Жолонь на Овруччині. Полковництво уманське 1664[39,с.550] р. вперше відзначив Ю.Гаєцький, до нього приєдналися В.Кривошея, В.Заруба. Згідно з «приповідним» листом коронного гетьмана Яблоновського від 26 (16) липня 1683 р., сформував козацький полк, на чолі якого брав активну участь у поході Яна III Собеського проти турецько-татарських військ до Угорщини і Словаччини. У 1686 – 1687 р.р. – наказний гетьман регіменту гетьмана А. Могили.

Величко-Босовський Іван – козак Бабанської сотні Уманського полку (1649), отаман кошовий Запорозької Січі (1666).

Ганджа Іван – з Чигирини поїхав створювати нові козацькі формування до Умані. Полковник уманський (? – 1648.06. – 08.), (? – 1648.08. – 1649.07. – ?). Весною 1649 р. Ганджа вів у бій 27 сотень[40,с.142].

Гащина Костянтин – сотник Кублицької сотні Уманського полку (? – 1660.10. – ?).

Гладкий Андрій – покозачений шляхтич, козак Бузівської сотні Уманського полку (1649), в товаристві пирятинському (1683[41,арк.5]), отаман городовий пирятинський (1683 – 1687), сотник пирятинський (? – 1688 – 1689[42,с.48] – 1695). 1688 р. надав на Мгарський монастир три талери.

Глоба-Михайленко Микита Микита – покозачений шляхтич[43,с.57], козак Бабанської сотні Уманського полку (1649), наказний полковник полтавський (1694) отаман городовий полтавський (1693.03. – 1694.07. – ?), осавул полковий полтавський (? – 1694.11. – ?), отаман городовий полтавський (? – 1705.03. – ?).

Глух Йосип (? – 1619 – січень 1655) – шляхтич. Полковник уманський (? – 1649.10. – ?), (? – 1654.06.), (1655.01. – ?). Дату останньої каденції його полковникування оприлюднив М.Грушевський[44,с.1040]. Очолював полк під час рейду корпусу І. Богуна в Білорусь (1649 р.). У 1651 р. розбив під Вінницею підрозділи Лянцкоронського. Після битви під Берестечком (1651) наздогнав і розгромив загін татар, котрі повертались до Криму. Помер від пощесті у січні 1655 р., обороняючи м. Умань від поляків. у Введенській церкві КПЛ поминався рід шляхтича, полковника уманського Йосипа Глуха: Сидір, Євфимія, Кіндрат, Гафія, Уляна, Ірина, Марина, Федір, Марія, Настасія Олена, Василь, Максим, Василь, Іван, Роман[45,с.64].

Говор – старшина Уманського полку (? – 1672), Можливо, він і козак сотні Бершадської (1649) Федір Говоренко – одна особа.

Голик Кіндрат – старшина Уманського полку (1649)[46,с.203], рід перейшов до Полтавського полку в Санжари.

Грибович Павло Мартинович – син шляхтича, возного земського (1641), можливо, козак сотні Бутанської Уманського полку (маємо згадку 1649 р. про козака цієї сотні Герасима Грибового зятя). Осавул полковий чернігівський. Генеральний осавул (? – 1669.08. – ?). Близький радник гетьмана Ігнатовича. Заарештований разом з гетьманом. Втік з Сибіру на Запорозьку Січ. значний військовий товариш, Сотник наказний березненський Чернігівського полку (1676). Військовий товариш і мешканець березненський (1695). 28 листопада 1695 р. продав плеч на Пробивній вулиці своєму зятю Василю Скоропадському. Отаман городовий березненський (1696). Мав ґрунти в с. Старому Щимлі. В синодику Межигірського монастиря був записаний його поминальний ряд: Козьма, Катерина, Павло, Гафія, Лук'ян, Явдоха, Діонісій, Семен, Гаврило, Варвара, Ірина, Параска, Феодосія, Марія, Григорій, Євпраксія, Гнат, Семен, Меланія, Горпина, Марія, Микита, Лука, Парфен, Василь, Євстафій, в Софійському монастирі: Козьма, Гафія, Катерина, Діонісій, Семен, Гаврило, Ірина, Варвара, Данило, Параска, Марія, Василь, Андрій, Феодора, Марія, Євфросинія, Йосиф, Кирило, Марія, Роман, Євфросинія, Ірина, Павло, Гнат, нм. Гаврило, Василь, Онисифор, Семен, нм. Євдокія[47,с.316].

Гродзенко Іван (? – 1653.04.) – сотник Цибулівської сотні Уманського полку (? – 1649 – ?), полковник уманський (1652.03. – 1652.05., 1653.04., нак.), загинув при обороні Монастирищ[48,с.231].

Гродзенко Лука – сотник Бершадської сотні Уманського полку (? – 1649 – ?).

Гродзенко Семен – сотник сушківський (? – 1660.10. – ?), підписав Слободищенський трактат. Після повстання 1672 р. Дорошенко призначив полковником в Умань Гродзенка. За даними Самійла Величка той

стратив значних уманських козаків Говора-Корсунця, Малинку та інших, а дружин гетьмана Ханенка і полковника Білогура відправив у в'язницю до Чигирини [49, с. 165]. Очевидно, до цієї родини належав засновник Гродзевої Слободи [50, с. 165].

Даниленко Лука – суддя полковий уманський (? – 1667.01. – ?).

Держановський Григорій – полковник уманський (? – 1651 – ?). Серед його родичів Стефан Держановський, якому 28 липня 1661 р. у Варшаві привілей з підтвердженням млину коточинського в Корсунському старостві «iure advitali», а 20 липня 1662 р. також у Варшаві йому як покозаченому шляхтичу правом вічним конфероване майно рухоме і нерухоме по Федору Предимирському, як «зрадника що до цього часу з ворогом знаходиться».

Ежевський Федір – отаман городовий уманський (1672 – 1673 [32, с. 685] – ?).

Жолонченко Григорій – сотник бабанський Уманського полку (? – 1659 [51, арк. 1] – ?), разом з сотником Мелентієм Тиرونенком очолювали делегацію до Москви.

Зарудний Іван – сотник полкової сотні Уманського полку (? – 1653 – 1654.01.), Мешкав неподалік Чигирини. Осавул полковий миргородський (? – 1658 – 1659 – ?).

Зіненко Дем'ян – козак сотні Іванської Уманського полку (1649 [46, с. 221]), полковник охтирський (1668). Можливо, був якимось родичем попередньому полковнику Івану Гладкому. В Іванській сотні козакував Федір Гладкий, а в полку були Гладкі Андрій, Андрушко, Зубко, Дмитро, Гаврило, Омелян, Семен.

Іскрицький Іван – писар полковий уманський (? – 1657 – ?).

Кальницький Гнат Федорович (? – 1632 – 1693 [52, арк. 193зв.] – ?) – можливо, Гнат Федоренко з полкового товариства уманського (1649), за осавула полкового київського (? – 1662.22.10. – 1665), осавул (1665 – 1666.07.), обозний полковий (1666.07. – раніше 1669.12), сотник бобровицький Київського полку (1669 – 1682).

Килимей Степан – сотник Бабанської сотні Уманського полку (? – 1649 – ?).

Коваленко – сотник Уманського полку (? – 1653 – ?).

Козирь Андрій – сотник полкової сотні Уманського полку (? – 1659.12. – ?).

Козловський Павло (? – 1670 – 1726 – ?) – дворянин Самойловича і Мазепи. Потрапив у татарську неволю. Козак батуринський. Близько 1704 р. за дорученням генерального осавула Івана Скоропадського домігся звільнення з турецької неволі Павла Скоропадського. Продав двір у Батурині колишньому полковнику білоцерківському. Вважаємо, що Павло Козловський належав до колишньої уманської старшинської верхівки, і тому саме йому була доручена ця відповідальна місія. Значний військовий товариш. Сотник батуринський Ніжинського полку (1725, нак.), Продав один із дворів у Батурині колишньому білоцерківському полковнику Михайлу. Бунчуковий товариш (? – 1726 – ?). Учасник гілянського походу. Д.: Олена Андріївна Ребриковська, донька полковника кальницького, а потім охочепіхотного. Під час знаходження чоловіка в полоні, сердюцький полковник Дмитро Чечель насильно відібрав у неї с. Нехаївку.

Коломийченко Герасим – один із соратників Сулими при організації повстання 1664 р., проживав у Бабанах [53, с. 407].

Конельський Федір – сотник Бузівської сотні Уманського полку (? – 1652.02. – ?). В лютому 1652 р. у складу козацького посольства на чолі з Герасимом Яцкевичем до Речі Посполитої [54, с. 709].

Корсунець – сотник Уманського полку (? – 1653 – ?).

Корсунець Андрій – полковник уманський (? – 1664.08. – ?). Зенон Корсунець був полковником піших козаків у вересні 1664 р. [55, с. 7].

Кочубей Василь Леонтійович (бл. 1640, вірогідно, с. Кобучіївка – 1708) – в одному із документів названий «Уманським писарем», враховуючи той факт, що він попередньо був військовим канцеляристом у канцелярії гетьмана Брюховецького, то його слід вважати уманським полковим, а не гродським писарем. В 1675 р. був посланцем Дорошенка до турецького султана в Андріанопіль. 23 липня 1675 р. відпущений з листом візира, а у вересні в Умані його челядник вкрав листа, що стало приводом його поспішної втечі на Лівобережжя. Разом з уманчанами поселився на Полтавщині. Можливо, на Лівобережжя потрапив через Запорозьку Січ. Не знав латини, а, відповідно, не закінчив КМА. 12 років був генеральним писарем (1687 – 1699), генеральним суддею (1699 – 1706.30.11. – ?). 7 січня 1689 р. Мазепа надав писарю і ГВК містечко Городище Лубенського полку і с. Головеньку Ніжинського полку. 1693 р. «будучи в Глухове на обіде у полковника Стародубського у Михайла Миклашевського бил Кочубея и говорил ему будто он писал листі с Петриком ево Гетманским именем». Кошовий отаман Гусак рекомендував гетьману Мазепі з метою зміцнення його влади позбутися Полуботка, гадяцького полковника Михайла і третього, який завжди перебував з ним. Є. Крамар вважав, що цим третім був Василь Кочубей. За донос на гетьмана Мазепу страчений. С. Павленко доводить, що донос Іскри-Кочубея був кульмінацією змови з метою усунення Мазепи від гетьманства [56, с. 438–455; 57, с. 91; 58, с. 22–31].

Кузенко Михайло – сотник Бузівської сотні Уманського полку (? – 1668 – ?).

Лабушний Іван – сотник Цибулівської сотні Уманського полку (? – 1661 – ?).

Лизогуб Іван Кіндратович – сотник Канівської городової сотні Канівського полку (? – 1658.04. – ?), полковник канівський (? – 1659.04. – 1659.10. – ?). На його полковництво уманське протягом 1661 – 1663 рр. за В. Модзалевським [59, с. 196] вказував Ю. Гаєцький [3, с. 602], спираючись на джерела стосовно 1661 [32, с. 162] і 1663 [29, с. 307] рр. Юрій Хмельницький наказав йому як уманському полковнику «по местечкам на сей стороне Днепра козаков наговаривать и прелщать, и того полковника в местечке Песчаном задержали: и после того, как отступили хан и Юрасько от Переяславля, и взят он, Лизогуб, в Переяславль и отдан брату его, переяславскому мещанину, и приказал Сомко у него быть крепкой стороже козакам своим» [59, с. 196]. Лизогуб втік, але на Дніпрі був спійманий. К. Стецюк датувала його уманське полковництво 1662 р. [60, с. 210]. Можливо перше полковництво Лизогуба в Умані було 1661 – 1662 рр. Потім полковником став Іван Безпалый, а Лизогуб повернувся до Канева і був полковником канівським (1662.8.07. – ?). Після усунення Безпалого 1663 р. знову повернувся до Умані і деякий час був полковником, до того часу, коли пірнач перейшов Ханенку. На короткий час став знову полковником уманським (? – 1666.11. [28, с. 170] – ?) за гетьманування П. Дорошенка.

Лукомський Василь Іванович (після 1674, Полтава – 1712 – ?, Умань) – з Полтавщини повернувся на Уманщину і козакував у полках Семена Палія, Карпа Часники, Павла Циганчука. Неодноразово потрапляв у татарський і турецький полон. Уманський городовий отаман і наказний сотник. Осадив заново Умань, Ладижин, Монастирище, Маньківку. Полковник уманський (? – 1709 – ?). В 1712 р. повернувся з турецького полону. Про його полковництво вперше згадав О.Оглоблин[61,с.244], підтримав його Г.Гаєцький[3,с.604], В.Заруба[17,с.97]. Д.: Євдокія Дубська (?), Переяслав – ?).

Маковецький Гаврило – покозачений шляхтич Уманського полку, генеральний осавул (? – 1656.02. – ?). Маковецькі в реєстрі 1649 року представлені Макаром в Жовнинській сотні, Григорієм в Потоцькій сотні Чигиринського полку, Макаром в сотні Демковій Корсунського, Василем – Іркліївській Кропивненського полків.

Малинка Василь – козак Маньківської сотні Уманського полку (1649), старшина Уманського полку (? – 1672).

Мартиненко Максим – козак Микитиної сотні Черкаського полку (1649), осавул полковий уманський (? – 1654 – 1655 – ?), осавул полковий брацлавський (? – 1655.06. – 07. – ?). 2 – 4 1655 липня був у складі посольства до царя[52,с.150]. Отримав від царя дві пари соболів (за 8 і 5 рублів) і 7 рублів грішми[52,с.155].

Махаринський Михайло – сотник Тимонівської сотні Брацлавського полку (? – 1649 – 1654.08. – ?), сотник полкової сотні Уманського полку (? – 1656 – ?), старший сотник Уманського полку, нобілітований 21 квітня 1662 р.[63,с.289]. 12 травня 1662 р. у Варшаві як «уроджений» отримав королівський рескрипт відносно боргу, колись зробленого на маєтності Миколи Косаківського.

Маценко – сотник Маньківської сотні Уманського полку (? – 1674.08. – ?). Можливо, який родич Маренкам прилудцьким.

Машкевич Андрій – сотник ладижинський Уманського полку (? – 1672.26.01.[26,с.11] – ?). Обраний до складу посольства з ради в Ладижині на сейм в Речі Посполитій[26,с.11].

Микулинський Василь – в полковому товаристві Уманського полку (1649[46,с.205]). Полковник овруцький, разом з Кривошапкою у Білорусії очолював повстанські загони. В.Липинський дав йому таку характеристику: «Микулинський гербу власного, нащадок заможного гнізда, віддавна осілого на Брацлавщині»[64,с.19,457].

Минко – наказний полковник вінницький (1648[65,с.19]), сотник Іванської сотні Уманського полку (? – 1649 – ?).

Мовчан Степан – сотник Кисляцької сотні Уманського полку (? – 1649 – ?).

Мотовило Павло – один із соратників Сулими при організації повстання 1664 р., проживав у Бабанах[53,с.407]. Один із представників цього роду був наказним гетьманом регіменту гетьмана Михайла Ханенка[66,с.481].

Наштайло Стефан – в полковому товаристві уманському (1649), осавул полковий уманський (? – 1660.10. – ?), підписав Слободищенський трактат. У березні 1664 р. разом з Ханенком невдало обороняв Умань від піхотних полків Андрія Богомаза та Івана Чепеля.

Негребецький Прокіп – сотник Бузівський Уманського полку (1649). У Буківській сотні 1653 р. відомий сотник Бородатий Іван. Сотник

бузівський Уманського полку Прокіп Негребецький походив з шляхетської родини з Брацлавщини з с. Негребки, тісно пов'язаною з київським православним духовенством і братською могилянською школою. Один з представників цієї родини в чернецтві Костянтин навіть став намісником Київського Софійського монастиря (1646), а 27 лютого 1647 р. підписав акт про вибори київського митрополита Сильвестра Косова. Старшинська родина Негребецьких мала продовження в Гадячі.

Нечай Матвій – наказний полковник уманський (1653.12.).

Нівелговський (Невелговський) Григорій – старшина Уманського полку (? – 1661.07. – ?), нобілітований 23 липня 1661 р.[53,с.268].

Нівельговський Іван – посол Війська Запорозького до короля (лютий 1672 р.) разом з Леськом Харсеком[67,с.88].

Оргієнко (Угриненко) Семен – полковник уманський (1654.06. – 1654.20.12.[44,с.1019] – 1655.24.01.). Ю.Гаєцький вважав датами знаходження його на уряді липень 1654 – січень 1661 рр. Полковник уманський (1657.1.02., нак.).

Петренко Артем – шляхтич, суддя полковий уманський (? – 1659.12. – 1660.8.07. – ?). Учасник делегації до царя в грудні 1659 – січні 1660 рр. Його особисто супроводжували 3 казаки[38,с.1].

Пиляй Дем'ян (? – 1628 – 1672) – в полковому товаристві Уманського полку (? – 1649 – ?), осавул полковий уманський (? – 1665.10.10. – ?), генеральний осавул (1665.08. – 1667.12. – ?). Привіз у королівський обоз полоненого Степана Опару. У червні 1667 р. він наказний гетьман над Уманським, Торговицьким, Кальницьким і Павлоцьким полками проти «ляхів». Війська під його керівництвом штурмували Білу Церкву. 19 жовтня 1667 р. поставив свій підпис під українсько-польським договором. Осавул полковий уманський (? – 1672). Розстріляний в Умані за наказом П.Дорошенка в 1672 р.

Порубовський – сотник Уманського полку (? – 1671 – ?).

Прис – сотник Буківської сотні Уманського полку (? – 1649 – ?).

Приступа – у квітні 1649 р. відбувся бій під Костянтинівим. Козацький полк якогось Приступи зазнав поразки і вимушений був відступити до Хмельника[68,с.127]. Найвірогідніше, що це наказний полковник уманський. Іван Приступа був козаком Бабанської сотні цього полку (1649).

Рудий Гринєць – сотник Романівської сотні Уманського полку (? – 1649 – ?). Старшинській рід Рудих мав продовження в Мрині Стародубського полку.

Самойлович Тимофій (? – 1616 – ран. 1685) – син священника, старший брат гетьмана Івана Самойловича. Козак Маньківської сотні Уманського полку (1649), господар Гадяцького замку. Генеральний осавул. Священик у Ромнах, протопоп.

Семенович Тимофій – козак уманський (? – 1649 – ?), сотник уманський (? – 1650.10. – 1655.03. – ?). 26 лютого 1655 р. з Брацлава їздив у посольстві до царя від гетьмана просити військової допомоги[69,арк.2].

Сененко Микита Кіндратович – син козака Буківської сотні Уманського полку, мабуть, сотник буківський. Полковник уманський (? – 1675.24.09. – 1675.20.10.[70,с.322] – ?). Вперше про нього згадав М.Возняк [31, 43], потім Г.Гаєцький[3,с.604], В.Кривошея, які датують його перебування на уряді 1674 р., В.Заруба, датує 1674 – 1675 рр.[17,с.97]. Полковий осавул (1693), наказний полковник охтирський (1691, 1693).

Скидан – полковник уманський (? – 1673[32,с.153] – 1674.02.[32,с.153]– ?).

Стасенко (Стасевич) Герасим – козак Бершадської сотні Уманського полку (1649), сотник кролевецький Ніжинського полку (? – 1663.09. – 1666.01.).

Тимофійович Євстафій – отаман городовий уманський (? – весна 1672 – ?).

Чарнота Іван – виходець з Уманського регіону. Генеральний обозний (? – 1649 – 1650 – ?). Згаданий вперше під Замостям. В лютому 1649 р. він хворів у Переяславі, а в квітні знаходився з гетьманом в Чигирині. Влітку 1649 р. в поході в Галичину був наказним гетьманом. Після Зборівської битви організував проведення козацького реєстру. В Уманському полку в козацькому середовищі за реєстром 1649 р. зафіксовані якісь його родичі Іван Чарнота в Бузівській сотні, Андрушко, Фесько – в Бабанській, Матей – в Кочубіївській, Михайло – в Іванській, Панас – в Кислянській.

Черкас Іван – сотник Бузівський Уманського полку (? – 1649 – 1658.7.11.[25,с.524] – ?).

Черкес Семен – козак Бузівської сотні Уманського полку (1649), генеральний осавул у наказного гетьмана Безпалого (1659)[24,с.305].

Яворський Стефан – полковник уманський (1673.04. – 1674.08.) згідно літопису С.Величка призначений Ханенком після вигнання Гродзенка, Г.Гасцький датував призначення травнем 1673 р., а звільнення Гродзенка квітням. Вважаємо, що правий у цьому питанні М.Костомаром і акт зміни керівництва полку відбувся одночасно у квітні 1673 р. Обозний полковий стародубський (? – 1686 – ?), суддя полковий переяславський (? – 1687.10. – ?). Полковник піхотний охотницький (? – 1688.10.02.[71,арк.1] – 1693 – ?). 10 лютого 1688 р. отримав універсал стародубського полковника Тимофія Олексійовича про підтвердження купчої на частину млина на р. Росусі під с. Пестриковим Стародубського полку[71,арк.1].

Яковенко – сотник Уманського полку (? – 1653 – 1654.01.).

Яненко-Хмельницький Павло (? – 1629 – 1679 – ран. 1687) – двоюрідний брат Юрія Хмельницького. Ю.Мицик вважає його шляхтичем[23,с.386], точніше, він належав до любецької шляхти. 25 червня 1655 р. Богдан Хмельницький надав Павлу Яненку маєтності покійного Грузевича–Нечая Бугайку, Беркове та за Прип'яттю два села (Масани і Борщівку) з млинами. 8 серпня 1656 р. підтверджуючий лист полковника запорозького Павла Яновича Хмельницького Микольському монастирю на с. Павловичі[72,с.2]. 30 грудня 1687 р. гетьман Іван Мазепа затвердив універсалом за Печерським жіночим монастирем ігумені Марії–Магдалені села Бугайку і Берков, які раніше передала монастирю вдова Павла Яненка. Цей спадок «в Киевском полку на Киевской стороне Днепра над речкою Стугною лежачій, теперь в запустении будучий»[73,арк.1зв.]. У значному товаристві Війська Запорозького в Чигирині[46,с.27]. В 1650 р. в посольстві до Туреччини, в 1651 р. в посольстві до Василя Лупула. Сотник київський (1650 – 1654). В 1653 р. їздив за тілом Тимоша Хмельницького в Сучаву. Після переяславської ради, в якій брав активну участь, змінив полковника київського (раніше лютого 1654 р.)[4,с.9]. Ще в жовтні 1653 р. був наказним полковником київським. 2 лютого 1654 р. вбив колишнього полковника київського Пешка за невиконання розпоряджень гетьмана. У вересні 1658 р. очолював напад на київський воєводський гарнізон.

Прибічник Ю.Хмельницького, за якого в 1661 р. був нобілітований. В червні 1662 р. возив до Москви від Ю.Хмельницького 12 татар – «язиків»[74, с.228]. Служив у Тетері, Дорошенка: полковник паволоцький (1663[74,с.11]), уманський (?-1667.06.[74,с.243] -?). У грудні 1663 р. брав участь у поході на Лівобережжя, зосереджуючись своїм полком у Монастириці. Після падіння Дорошенка перейшов на Лівобережжя (до Сосниці, а пізніше до Нових Млинів). Поминальник його роду: Павло, Євстафій, Іван, Марія, Єфросинія, Микола[76,с.16]. Д.: (? – 1656 – 1680 – ?) N Філонівна (черниця Феодосія).

Яроватий Гнат – в полковому товаристві уманському (1649). Суддя полковий уманський (? – 1672). За даними Самійла Величка у 1672 р. за наказом гетьмана Дорошенка повішений[49,с.165].

Яхимів – полковник уманський (1649, літо[65,с.19]).

Яхненко Юрко – сотник Ладижинської сотні Уманського полку (? – 1649 – ?).

Список використаних джерел

1. Реєстр всего войска Запорожского после Зборовского договора с королем польским Яном Казимиром, составленные 1649 года, октября 16 дня / Изданные по подлиннику О.М.Бодянским. – М., 1875.
2. Ткаченко М. Гуманщина в XVI – XVII вв. – К.: ВУАН, 1927. – 32 с.
3. Gajecy G. The Cossack Administration of the Hetmanate. – V. 2. – Cambridge, 1978.
4. Сергійчук В. Армія Богдана Хмельницького. – К., 1996.
5. Кривошея В.В. Національна еліта Гетьманщини (персональний склад і генеалогія козацької старшини. 1648 – 1782 рр.). – К., 1998. – Ч. I.
6. Кривошея В. Уманське козацтво: історичні дрібниці // Україна вчора, сьогодні, завтра. Зб. наук. пр. / Ред. колегія: Вашкевич В. та ін. – К., ІПіЕНД НАНУ, 1999. – С.48–62.
7. Кривошея В.В. Кузнець Т.В. Національна еліта, Уманщина, козацтво. – К., 1998. – 80 с.
8. Кривошея І., Подоїніцина Н. Уманський полк на сторінках «Кройніки» Феодосія Софоновича // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – К., 1999. – Т. 8. – С.187–190.
9. Кузнець Т.В. Історія Уманського козацького полку у «Кройніці» Феодосія Софоновича. – К., 2001. – 16 с.
10. Бодров Ю.І. Доля уманського козацтва в кінці XVII ст. // Наукові записки з української історії. – Переяслав–Хмельницький, 1999. – С.154–160.
11. Бодров Ю.І. Уманський козацький полк в добу Руїни. – К., 1999. – 45 с.
12. Бодров Ю.І. Уманське козацтво в українському визвольному русі: середина XVII – початок XVIII ст. Автореферат дисертації ... кандидата історичних наук. – К., 2001. – 17 с.
13. Бодров Ю.І. Історія Уманського козацького полку. Монографія. – К., 2001. – 278 с.
14. Мицик Ю.А. Умань козацька і гайдамацька. – К., КМ Академія, 2002. – 187 с.
15. Кривошея В.В. Українська козацька старшина. Ч. 1. Урядники гетьманської адміністрації: реєстр. Вид. 2-ге. – К., 2005.
16. Кривошея В.В. Козацька еліта Гетьманщини. – К., 2008.
17. Заруба В.М. Адміністративно-територіальний устрій та адміністрація Війська Запорозького у 1648 – 1782 рр. – Дніпропетровськ, 2007.

18. Петровський М. Нариси історії України XVII – початку XVIII століть. (Досліди над літописом Самовидця) – Харків, 1930.

19. Дзира Я. Михайло Ханенко // Гетьмани України: Історичні портрети. 36. – К., 1991. – С.93 –100.

20. Чухліб Т. Михайло Ханенко // Володарі гетьманської булави. – К., 1995.

21. Чухліб Т. Ставленник «французької» партії // Гетьмани Правобережної України в історії Центрально-Східної Європи. – К., 2004.

22. Мицик Ю.А. Йосип Глух // Полководці Війська Запорозького. Історичні портрети. – К., 1998. – Кн. 1. – С. 53 – 62.

23. Мицик Ю.А. Павло Яненко-Хмельницький // Полководці Війська Запорозького. Історичні портрети. – К., 1998. – Кн. 1. – С.385–390.

24. Акты относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные археографической комиссией (далі – Акты ЮЗР). – Т.XV. – Спб., 1892.

25. Бульвінський А.Г. Українсько-російські взаємини 1657 – 1659 рр. в умовах цивілізаційного розмежування на Сході Європи. – К., 2008.

26. Мицик Ю. Из неведомых листов викладачей і студентів Києво-Могилянської академії останньої третини XVII ст. // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Історичні науки. – Т.18. – К., 2000.

27. Volumina legum Regni Poloniae et Magni dukatus Lithuaniae ab anno 1347 ad annum 1780/ Ed. J. Ohryzko.-Petersburg,1859. – Т. IV. – Спб., 1863.

28. Акты ЮЗР. – Т.VI. – Спб., 1869.

29. Акты ЮЗР. – Т.VII. – Спб., 1872.

30. Акты ЮЗР. – Т.VIII. – Спб., 1875.

31. Возняк М. Хто ж автор так званого літопису Самовидця // Записки НТШ. – Т. СЛІІІ – Ч. I. – Львів, 1933 – С.41–42.

32. Акты ЮЗР. – Т.XI. – Спб., 1879.

33. Акты ЮЗР. – Т.III.

34. Інститут рукописів НБУ ім. В.І.Вернадського (далі – ІР НБУ). – Ф.ІІ. – № 22186.

35. Модзалевский В.Л. Зарудные // Малороссийский родословник. – Т. II. – С.128–129.

36. Ксензенко С. К истории рода Зарудных. Из семейного архива Скибинских // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. – Вып. 15. – Полтава, 1917. – С.73–85.

37. ІР НБУ. – № 22184.

38. ІР НБУ. – № 15401.

39. Архив Юго-Западной России, издаваемый временной Комиссией для разбора древних актов. – Ч.ІІІ. – Т.ІІ. Акты о козаках (1679 – 1716). – К., 1868 (далі - АЮЗР).

40. Мицик Ю.А. Невідомі листи керівника Національно-визвольної війни українського народу 1648 – 1658 рр. // Українській історичний журнал. – 2001. – № 1.

41. Центральний державний історичний архів України у м. Києві (далі – ЦДІАУК). – Ф.57. – Оп.1. – Спр.420.

42. Лазаревский А. Исторические очерки Полтавской Лубенщины XVII и XVIII в. // Чтение в историческом обществе Нестора Летописца. – 1896. – Кн.ХІ.

43. ІР НБУ. – Ф.І. – № 54481.

44. Грушевський М. Історія України–Руси. – Т.ІХ. – Ч.1. – К., 1996.

45. Лаврський альманах. – Спецвипуск 7. Поменник Введенської церкви в ближніх печерах Києво-Печерської лаври / Упорядкування та вступна стаття О.Кузьмука. – К., 2005.

46. Реєстр Війська Запорозького 1649: транслітерація тексту/ О. В. Годійчук (голов. упоряд.); редкол.: Ф. П. Шевченко (відп. ред.) та ін. – К., 1995.

47. ІР НБУ. – Ф. Петров, КДА. – Л (605).

48. Софонович Ф. Хроніка з літописців стародавніх. – К., 1992.

49. Величко С. Літопис. – К., 1991.

50. Нарис історії Уманщини (з найдавніших часів до 60-х рр. XX ст.). Монке С.Ю., Петренко А.І., Кузнець Т.В., Карасевич А.В., Кривошея В.В., Кривошея І.І. – К., 2001.

51. ЦДІАУК. – Ф. КМФ-7. – Оп.1. – Спр.265.

52. ІР НБУ. – Ф. ІІ. – № 27461.

53. Крикун М. Інструкція послам Війська Запорозького на Варшавський сейм 1664 року // Україна модерна. 1999 – 2000. – Львів, 2000.

54. АЮЗР. – К., 1908. – Ч.ІІІ. – Т.ІV.

55. Опись актовой книги Киевского центрального архива. – К., 1873. – № 21.

56. Лазаревский А. Очерки малороссийских фамилий. Кочубеи, Мазепа и М.Кочубей // Русский архив. – 1876. – Т. III. – № 12. – С.438–455.

57. Крамар Є. Справа Кочубея й Іскри // Іван Мазепа і Москва. Історичні розвідки і статті. – К., 1994.

58. Павленко С. Організація імпичменту Мазепа 1707 року // Сіверянський літопис. – 2002. – № 6. – С.22–31.

59. Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. – Т.ІІІ. – К., 1912.

60. Стецюк К. Народні рухи на Лівобережній і Слобідській Україні в 50–70 – х роках XVII ст. – К., 1960.

61. Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба. – Нью-Йорк, 1960.

62. ІР НБУ. – Ф. ІІ. – № 15557 – 15561.

63. Руська (Волинська) Метрика. Описи за 1652 – 1673 рр. / Підготував до друку Петро Кулаковський. – Острог-Варшава-Москва, 1999.

64. Липинський В. Липинський В. Участь шляхти у Великому українському повстанні під проводом гетьмана Б.Хмельницького. – Твори, Т.2. – Філадельфія, 1980.

65. Мицик Ю.Визвольна війна очима полонених повстанців // Київська старовина. – 1995. – № 4.

66. Дорошенко Д. Гетьман Петро Дорошенко Огляд його життя і політичної діяльності. – Нью – Йорк, 1985.

67. Мицик Ю. Джерела з польських архівосховищ до історії України другої половини XVII ст. // Український археографічний щорічник. Нова серія. – К., 1992. – Вип.1. – С.72–93.

68. Мицик Ю.А. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. у світлі тогочасної польської історико-мемуарної літератури // На чолі козацької держави. Деякі аспекти історії Визвольної війни українського народу середини XVII ст. – Рівне, 1994. – Вип. I.

69. ЦДІАУК. – Ф. КМФ-7. – Оп.2. – Спр.164.

70. Акты ЮЗР. – Т. XII.

71. ЦДІАУК. – Ф.1203. – Оп.1. – Спр.43.

72. ІР НБУ. – Ф. Петрова. – № 219.

73. ІР НБУ. – Ф. ІІ. – № 3482.

74. IP НБУ. – Ф. II. – № 15425 – 15487.

75. IP НБУ. – Ф. XIV. – № 163.

76. Відділ рукописів Державної російської бібліотеки. – Ф.152. – № 24.

Кривошея В.В. Козачья старшина Гетманщини. Уманский полк

Освещается состояние исследования персонального состава козачьей старшины Гетманщины на примере Уманского полка, а также дана характеристика известным полковникам, полковой старшине и сотникам.

Ключевые слова: козачья старшина, Гетманщина, Уманский полк.

Kryvosheya, V.V. Cossack's seniors in the Hetmanate. Uman regiment

The state of research in the personal composition of the Cossacks seniors in the Hetmanate is illuminated by the example of Uman regiment along with character references of famous colonels, regimental seniors and centurions.

Key words: a Cossacks senior, the Hetmanate, Uman regiment.

УДК 94(37)

Пількевич А.Л.

Ветерани армії в структурі римського соціуму (I ст. до н. е. – початок II ст. н. е.)

Аналізуються особливості правового та матеріального становища ветеранів в римському суспільстві.

Ключові слова: військова служба, свідоцтво про вихід у відставку, матеріальне забезпечення, права римського громадянства, пільги та привілеї.

Протягом I ст. до н. е. поміж складних соціально-політичних та економічних трансформацій в Римській державі проходив процес становлення ветеранства як окремої соціальної групи. В період занепаду республіканських форм організації та глибокої кризи традиційного полісного устрою спостерігається швидке зростання політичної ролі армії. Численні громадянські війни, встановлення військових диктатур та врешті оформлення принципату, як оновленої моделі державного устрою, сприяли усвідомленню воїнами свого домінуючого становища в державі. Так, залежність правителів від підтримки армії давала можливість солдатам, як діючим так і отримавшим відставку, вимагати за свої заслуги «перед державою» певних винагород та привілеїв. Вже в період II тріумвірату права ветеранів було оформлено юридично. Економічні пільги та привілейований правовий статус стають нормою та неодноразово підтверджуються в I ст. н. е.

До питань соціальної характеристики ветеранів вже звертали ся як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. З праць, що побачили світ за радянських часів, на увагу заслуговує «Паннонія в I-III століттях» Ю.К. Колосовської[1], де авторка на прикладі даної провінції змальовує картину взаємодії різних соціальних груп, приділяючи значну увагу ветеранству. В іншій своїй праці дослідниця розглядає створення і діяльність ветеранських колегій та еволюцію соціального статусу відставних воїнів протягом перших трьох століть нашої ери[2]. Корисною є також її остання монографія, а саме VII розділ, де досліджується місце ветеранів в соціально-економічній структурі міст Дакії[3]. Відмітимо, що сучасні російські вчені продовжують роботу в цьому напрямку[4;5]. Розглядаючи західну історіографію, особливо слід виділити працю Річарда Елстона[6]. Даний історик в IV розділі свого дослідження «Правовий статус солдатів та ветеранів», використовуючи величезну джерельну базу, на прикладі Єгипту, намагається висвітлити всі головні особливості, що були притаманні ветеранам як окремій соціальній категорії. Габріель Веш-Кляйн звертає нашу увагу на ключові проблеми, пов'язані з життєдіяльністю ветеранів, розкриваючи особливості процедури виходу у відставку,